

Karjalaispakolaisten sotilaskoulutus 1920-luvun Suomessa

Osa I Kuopio, Hyrynsalmi ja Tuusula

Karjalaispakolaisten sotilaskoulutus on aihe, josta ei tähän mennessä liiemmästi ole kirjoitettu. Asia pyrittiin aikanaan pitämään salaisena. Siitä ei julkisuudessa paljonkaan puhuttu ja jos puhuttiinkin, toiminnan todellista laatua vähäteltiin. Salassa koulustoittoa ei kuitenkaan voitu pitää ja se niin sai kansainvälisiäkin ulottuuksia, noottienvaihtoa jne.

Seuraavassa pyritään pääpiirtein hahmottamaan, missä ja miten koulutusta annettiin, kenelle ja kuka koulutuksen organisoi. Näihin kysymyksiin, varsinkin viimeiseen, ei ole helppoa löytää selkeitä vastauksia. Arkistoinen on tallella varsin vähän ja Sota-arkistossa säilytettävästä Itä-Karjalan Avustuskeskuksen arkistosta puuttuu yleiskuvan luomisen kannalta olennaista aineistoa.

Sotilaskoulutusta, johon oli yhdistetty myös tietopuolista opetusta, mm. ylempään kansakoulun oppimäärä, pakolaisnuorukaisille annettiin 1920-luvun alkuvuosina ainakin seuraavissa paikoissa: Kuopio, Hyrynsalmi, Lapua ja Tuusula.

Kaksiosaisen artikkelin ensimmäisessä osassa kerromme Kuopion johtajakurssista, Hyrynsalmella toimineesta Hallan harjoituskoulusta sekä Tuusulan jatkokurkseista. Toinen osa käsittelee Lapuan koulun vaiheita.

Kuopion johtajakurssit

Karjalan pakolaisten sotilaskoulutusta alettiin suunnitella tuota pikaa jääkärikapteeni Toivo Kuisman johtaman retkikunnan jouduttua vetäytymään syksyllä 1918 Vienan-Karjalasta.

Toiminta käynnistyi marraskuussa, jolloin Kuopiossa perustettiin asiaa kehittelemään Karjalaisten opastustoimikunta. Nimeä valittaessa pyrittiin mahdollisimman neutraaliin ilmaisuun, niin ettei se ilmaise sivullisille "aseellisen toiminnan hajuakaan", kuten Leo Pankkonen kertoo kirjjeessään Paavo Ahavalle. Jäseniksi opastustoimikuntaan valittiin kuopiolaiset johtaja J.J. Canth (puheenjohtaja) tehtailija A. Kaikkonen ja tuomari E. Nysten sekä kauppias Probus Rahikainen Sortavalasta (Jyskyjärvi), kauppias Timo Manner Vaasasta (Uhtua) sekä kunnanesimies Leo Pankkonen Uhtualta.

Toimikunta organisoi Kuopion johtajakurssit, jotka pidettiin jouluhelmikuun aikana vuodenvaihteessa 1918-19. Opetus oli puoliksi sotilaskoulutusta, puoliksi siviiliopiskelua. Valmistelut olivat käynnissä vielä joulukuun puolivälissä. Suomalais-syntyinen, mutta Uhtualta pitkään asunut puuseppä Santeri Vepsäläinen mainitsee kirjjeessään Paavo Ahavalle 22.12.1918 olevansa Kuopiossa kunnostamassa Karjalan poikien majoitushuoneita kuntoon.

Kursseilaisia oli kuitenkin jo saapunut Kuopioon, kuten käy ilmi Paavo Ahavan pojan Paavon kirjjeestä isälleen 10.12.1918: "Meitä on nyt tääällä kaikkiaan 18 karjalaista, kaikki tuttuja ja enimmäkseen kotoisin Uhtualta. Sunnuntai-iltana meillä oli juhla-illalliset, joissa oli mukana Kuopion porvaristoa ja maaherrakin rouvineen. Pidettiin useampia puheita, oli soittoa ja lauluakin ja esitettiin osia Kalevalasta..."

Kuopion johtajakurssin itseohjautettu johtaja oli edellisen retkikunnan johtaja, Vienan Kaartin sielu, kapteeni Toivo Kuisma. Käytännössä koulutuksesta vastasi kuitenkin enimmäkseen jääkärivänrikki Heikkinen, sillä Kuismalla oli monenlaisia kiireitä suunnitteilla olevan uuden Vienan retken takia.

Karjalaisten opastustoimikunta ja johtajakurssilaiset yhteiskuvassa. Eturivissä toinen vas. Otto Väisänen, neljäntenä Paavo Ahava, kesk. Toivo Kuisma ja edelleen Probus Rahikainen ja Leo Pankkonen.

Kun asiat eivät yrityksistä huolimatta edenneet toivottuun suuntaan, Kuisma siirtyi tammikuussa 1919 Viipurin läänin itäisen sk-piirin piiripäälliköksi. Kun vänrikki Heikkinen siten puolestaan haki Kuopion sk-piirin aluepäällikön paikkaa, johtajakurssi näytti jäävän vaille vakinaista johtoa. Kuisma pohti edessä olevaa tilannetta kirjeessään Paavo Ahavalle, että kurssit voitaisiin kenties siirtää esim. Viipuriin.

Kuopion johtajakurssilaiset oli aiottu perusteilla olevan Vienan Kaartin ydinjoukoksi. Muuttuneissa oloissa tästä hankkeesta ei tullut mitään, kaartia ei tarvittu, joten pääosa kurssilaisista lähti kevättälvella mukaan Aunuksen retkelle.

Kuopion johtajakurssin osanottajamäärästä ei ole käytettävissä täsmällisiä tietoja. Oheisessa Sota-arkiston luettelossa on 17 nimeä.

Kuopion johtajakurssi (nimen jäljessä asuinpaikka ja/tai työnantaja)

Ahava Paava, Itä-Karjalan toimituskunta
Hytönen Ilmari, Harjavalta
Kalske Alku, Salo
Laine Mikko, Härmä (Vuokkiniemi, Pirttilahti)
Mikko Iivo, Ahlainen (Ivan Dorofejffilla)
Mäkelä Antti, Harjavalta
Partala Yrjö, Turku (Lounais-Suomen tukkuosuuskauppa)
Remsujeff Juho, Rovaniemi (kauppias Alanne-Afanasjeff)
Varpasaari Paavo, Virrat (kauppias Klementjeff)
Väisänen Aleks, Kajaani (kauppias I. Ipatoff)
Salminen Iivo, Harjavalta
Saraste Antti, Suolahti (kauppias Sergejeff)
Sirkeinen Juho, Inha (kauppias Sirkeinen)
Tamminen Ilmari, Vaasa (Tanner & Manner)
Tikkanen August, Inha (Inhan asema)
Titoff (Titola) Yrjö Härmä (Vuokkiniemi)
(17)

Karjalan Sivistysseura antoi keväällä 1919 Kuopion kurssia käyville vienankarjalaisille sadan markan apuraha kullekin. Pöytäkirjan (10.4.1919) liitteenä oleva luettelo sisältää 25 nimeä. Edelliseen luetteloon verrattuna uusia nimiä ovat seuraavat:

Angervo Risto, Denisoff Pekka,
Hirso Ville, Hotalainen Juho,
Ivanoff Huoti, Jokiranta Luukas,
Jokela Juho, Jokela Timo,
Laine Pauli, Partala Yrjö,
Potapoff Aleksei, Potapoff Pekka,
Remsujeff Vasili, Rinne Paavo,
Sallijeff Nikolai ja Väisänen Otto.

Kurssilaisten kokonaismääräksi tulee näinollen 25 + 7 eli 32. Luku oli kuitenkin suurempi, sillä KSS:n avustuspäätöksessä mainitaan, että ne 25 nuorukaista, joille apuraha annettiin, olivat kipeimmin opinto- ja matka-avustuksen tarpeessa.

Vänrikki Heikkisen kirjeestä kurssien tukijalle Paavo Ahavalle (30.3) käy ilmi, että maaliskuun lopussa oppilaita oli kaikkiaan 40.

Hallan harjoituskoulu

Karjalan viimeisen kansannousun jälkeen keväällä 1922 moni Karjalan ystävä ja Karjalan vastaisesta kehityksestä kiinnostunut pohti, miten järjestää pakolaisten olot, jotta heille olisi täällä Suomessa olostaan tulevaisuudessa vastaavaa hyötyä. Ajatus pakolaisuuden väliaikaisuudesta eli vielä noina aikoina vahvana.

Akateeminen Karjala-Seura oli erityisellä innolla mukana näissä pohdinnoissa. Se otti ensimmäisenä toimintavuotenaan suojiinsa kymmeniä pakolaisnuoria, entisiä metsäsissejä, hankki työtä ja asunnon useille sadoille sekä järjesti koulutuspaikkoja ja rahallista tukea.

Hyrnsalmen Hallan harjoituskoulun päällystöä ja alipäällystöä 28.5.1922. Keskellä koulun johtaja ltn. Hallamaa, adjutantti Bäck, taluspäällikkö kapt. Laine. Istumass kesk. mm. I komppanian päällikkö ltn. Halla ja II komppanian päällikkö ltn. Luukkonen.

Maaliskuussa 1922 ryhdyttiin Hyrnsalmella puuhaamaan AKS:n ja muiden Karjala-aktivistien toimesta pakolaisille tarkoitettua koulua. Oppilasaines muodostui hajallaan olevista metsäsisseistä ja Karjalan vapaajoukkojen tähteistä. Opetusohjelmassa sotilaskoulutus oli etusijalla. Sen ohessa annettiin myös alkeisopetusta sisäluvussa ja oikeinkirjoituksessa.

Hallan harjoituskoulu aloitti huhtikuussa 1922 ja se toimi noin kaksi kuukautta. Rakenteeltaan se oli täysin sotilaallisesti järjestetty ja jakaantui I ja II komppaniaan sekä esikuntaan.

Seuraavassa luettelossa x) merkityt olivat myöhemmin myös Lapuan I-kurssilla, osa myös II-kurssilla.

I komppanian upseerit ja aliupseerit:

Nimi sotilasarvo asema
Halla, luutnantti kompp. päällikkö
x) F. Palo, vääpeli varapäällikkö
L. Repo sk-vääpeli joukkueenjohtaja
Roope Kotka sk-vääpeli joukkueenjohtaja
x) Niilo Tikanoja sk-alikersantti kompp. vääpeli
Lehto sk-alikersantti varusmestari
P. Malinen sk-alikersantti ryhmänjohtaja
Martti Vaarala sk-korpraali ryhmänjohtaja
x) I. Tyynelä sk-korpraali ryhmänjohtaja
I. Vihanta sk-korpraali ryhmänjohtaja
H. Saari sk-korpraali ryhmänjohtaja
P. Mäkelä sk-korpraali ryhmänjohtaja
Jaakko Aho sk-korpraali kompp. muonittaja
II komppanian upseerit ja aliupseerit:
Jussi Luukkonen luutnantti kompp. päällikkö
P. Ilves sk-vääpeli joukkueenjohtaja
x) I. Kempainen sk-vääpeli joukkueenjohtaja
Mäkelä sk-vääpeli joukkueenjohtaja
x) A. Pernanen sk-vääpeli joukkueenjohtaja
x) T. Särkkä sk-alikersantti kompp. vääpeli
x) Pekka Aalto sk-alikersantti ryhmänjohtaja
H. Luopaus sk-alikersantti ryhmänjohtaja
x) J. Honkavaara sk-alikersantti ryhmänjohtaja
x) Heikki Kullakkö sk-alikersantti ryhmänjohtaja
x) Juho Timonen sk-korpraali ryhmänjohtaja
Rinne sk-korpraali muonitusmestari
Iikka Kokkonen sk-korpraali varusmestari

Harjoituskoulun esikunta:

x) Hallamaa luutnantti koulun johtaja
x) V. Laine kapteeni taluspäällikkö

x) Bäck väepeli adjutanti
 J. Lyytikäinen sk-väepeli varusmestari
 Ville Sulosalo alikersantti muonitusmestari
 K. J. Kauko — kansakoulunopettaja
 E. Pääkkönen — kansakoulunopettaja
 (opettajina olivat myös Eeva Vaarala ja Saima Salonen).

Koulun täydellistä oppilasluetteloa ei liene säilynyt. Kaiken kaikkiaan oppilaita aliupseerit mukaanlukien lienee ollut toistasataa, eräiden tietojen mukaan jopa kaksisataa. Oheisessa luettelossa (Sota-arkisto) on 79 nimeä; lisäksi pesutuvalla ja keittiötehtävissä työskenteli 12 pakolaistyttöä.

Hallan harjoituskoulun aliups. ja miehistöluettelo:

(epätäydellinen, kotipaikka suluissa, mikäli tiedossa)

x) Ahava Paavo, Uhtua, Aho Jaakko —,
 x) Ahonen Pekka, Tunkua, x) Eno Antti, Oulanka
 x) Haapamäki Kustaa, Oulanka, x) Haukka M —
 x) Heikkinen A, —, Hiisivaara Alekski —
 Hurja Alekski —, Hirvi Heikki —,
 x) Jaakkola Jaakko, Tunkua, Juuma Ville —,
 Joki Jussi —, Jokela M —,
 Jokiranta Antti —, Jolma Juho —,
 Ignatjeff Maksim —, Karhu Risto, Vuokkiniemi,
 Kaurola I, Uhtua, x) Kaiskunen Risto, Rukajärvi,
 x) Kallio Simo, Suikujärvi, x) Karjalainen Juho,
 Suikujärvi, x) Karjalainen Topias, Tunkua,
 x) Kamppainen I, —, x) Kivakka M —,
 Kinos A, Uhtua, Kivi Antti, —,
 x) Kiviniemi Jaakko, Kiestinki, x) Kivikorko
 Luukas, Tunkua, x) Klemetti Liete, Oulanka,
 Koikero Simo —, Korpela Yrjö —,
 x) Kotijoki Juho, —, Kokko Ville —,
 x) Kokkosaari Juho, Tunkua, x) Kontu Santeri,
 Kietinki, x) Kullakko Heikki, Tunkua,
 x) Laukkanen Mikko, Rukajärvi, Lukkarinen M —,
 Lehto Mikko, Uhtua, x) Lehto Antti, Uhtua,
 x) Lehtovaara A —, Loginoff Mikko, Vuokkiniemi
 x) Loskin Jaakko, Kiestinki, Luhta T —,
 Malinen P —, x) Miinin Risto —,
 Marttinen Heikki, Voijärvi, x) Muntti Juho,
 Kiiwasjärvi, x) Mäkelä Antti, Uhtua,
 Mäkelä P, —, Mäntynen Jaakko, —,
 x) Palo F, —, x) Pernanen Kaarlo, Riisuskala
 x) Piri A, —, x) Pitkäniemi Paavo, Tunkua,
 Puumalainen M, —, Pulkkinen F, —,
 x) Pääkkönen Hippon, Kiestinki, Ranta Otto,
 Uhtua, Riihijoki P, —, Rinne Mikko, Uhtua,
 x) Rintelä O, —, Ristisaari S, —,
 x) Ruohonen K, —, Saari H, —,
 Siilin Teppo, —, x) Siirtola H, —,
 x) Sulosalon Ville, Kiestinki, x) Särkkä Timo,
 Tunkua, x) Timonen J, Rukajärvi,
 x) Tollonen Juho, Tunkua, x) Tyynelä Iivo,
 Uhtua, Vaara Yrjö, —, Vaarala Martti, —,
 Vihanto I, —, Virta Heikki, —,
 Viitalo Mikko, Oulanka. - (79), joista 53 (merk. x) jatko

Lapuan I-kurssilla

Harjoituskoulussa palvelleet karjalaistytöt:

Iivonen Olga, Iivonen Sohvi,
 Jaakkonen Marppa, Kullakkö Domna,
 Nieminen Maria, Puolanen Olga,
 Ristisaari Klaudia, Ruokonen Vassi,
 Siikonen Mari, Timonen Darja,
 Timonen Iida, Timonen Natalia (12)
 Tytöt lienevät kaikki olleet kotoisin Uhtualta.

Hallan harjoituskoulu ylläpiti taloudellisesti Itä-Karjalan Avustuskeskus. Apua (muonaa ja vaatetavaraa ym.) saatiin myös Vienan-Karjalan pakolaisten huoltotoimikunnalta, jota johti Kajaanissa Leo Pankkonen. Suuren oppilasjoukon majoit-

taminen pienessä maalaiskirkonkylässä tuotti suuria vaikeuksia. Koulu toimi Hyrynsalmen kirkkoherran (Toivo P. Liimatta) vuokralaisena. Vuokra isosta pirtistä oli 500 markkaa ajalta 1.5. -31.5.1922; kamareista perittiin lisäksi 100 markkaa.

Päällystölle oli vuokrattu asuntoja lähitaloista, laskujen mukaan mm. Kreetta Heikkiseltä II komppanian päällikön asunto. Kauppias Kalle Pyykkoseltä oli vuokralla kamari ja sauna.

Näin kuvaili Vapaa Karjala-lehti Hallan harjoituskoulun toimintaa selostuksessaan:

“Pakolaisten keskuudessa järjestetty valistustoiminta on hyvällä alulla. Niinpä on Hyrynsalmelle järjestetty kansanopiston tapainen laitos, jossa noin 200:lle parinkymmenen ikäiselle nuorukaiselle opetetaan lukemista, kirjoittamista, laskeamista, yhteiskuntaoppia, historiaa jne. Opetukseen nuorukaiset ovat innostuneita, vaikka puutteen vuoksi on monia vaikeuksia voitettavana”.

Tietoja rajaseudulla järjestetyistä kursseista oli kulkeutunut Neuvosto-Venäjällekin. Suomen ulkoministeriölle osoitetussa nootissa (3.10.1922) esitettiin jyrkkä vastalause mm. Hallan harjoituskoulusta.

Suomen hallituksen vastauksessa 8.11. ilmoitettiin mm. seuraava: “Myöskin väitetään memorandumissa, että Hyrynsalmella, Ristijärvellä ja Suomussalmella olisi suomalaisten viranomaisten myötävaikutuksella järjestetty “rosvoja” varten sotilaallisia kursseja, joilla valmisteltaisiin taisteluosastoja Neuvosto-Venäjän alueelle tehtäviä hyökkäyksiä varten.

Mainittu väite on perätön samoin kuin se väite, että Kajaanissa olisi joku “Karjalan hallitus”, joka jakaisi aseita, ampumavaroja ja elintarpeita kurssilaisille. Kajaanissa on ainoastaan Suomen valtion ylläpitämä Vienan-Karjalan pakolaisten huoltotoimikunta, joka toimii puhtaasti humanitaarisessa tarkoituksessa avustuen hädänalaisia pakolaisia elintarpeilla, vaatteilla ja jalkineilla eikä suinkaan aseilla ja ampumavaroilla”.

Tuusulan jatkokurssit

Itä-Karjalan Avustuskeskuksella oli jo valmiina suunnitelma jatkokoulutuksen järjestämisestä. Tässä mielessä se kääntyi marraskuussa 1922 kiertokirjeellä piiritoimikuntiansa puoleen vedoten niiden apuun:

“Kun niin meikäläisten kuin Karjalan luottamusmiestenkin mielestä olisi erittäin tärkeää järjestää jatkokurssit enemmän kehittyneelle oppilasjoukolle, käännyimme puoleenne pyynnöllä, että piirinne ottaisi asiakseen avustaa meitä tässä suhteessa, mikäli teillä vielä on käyttämättömiä, Karjalan hyväksi kerättyjä varoja.

Uskomme vakaasti, että varojen käyttäminen tällaiseen tarkoitukseen vastaa täysin lahjoittajien toivomuksia ja on mielestämme myös ainoa tehokas avustustapa tällä hetkellä”.

Tuusulan jatkokursseista, jotka pidettiin huhti-toukokuussa 1923, on tietoja sangen niukasti. Koulutuksesta näyttävät vastanneen luutnantti Weijola sekä väepeli Javanainen, jotka molemmat olivat olleet koulutustoiminnassa mukana alusta alkaen.

Oppilasluetteloakaan ei ole käytettävissä, vain hajatietoja, joiden mukaan esille tulevat ainakin seuraavat nimet:

Askola Simo Munjärvi, Feodoroff Mikko Mäntyselkä,
 Filatoff Otto Tunkua, Jaakkonen Santeri Tunkua
 Haapamäki Kustaa Oulanka, Haaparanta Mikko Tunkua,
 Kallio Simo Suikujärvi, Karjalainen Juho Suikujärvi,
 Klemetti Liete Oulanka, Kokkonen Pekka Voijärvi,
 Manninen Vasili Munjärvi, Mauranen V Repola
 Muntti Juho Jyskyjärvi, Mäkelä Antti Uhtua,
 Näkönen Santeri Aunus, Peltonen Ville Pyhäjärvi
 Porajärvi Alekski Mäntyselkä, Ravantsoff S,—

Samsonoff Juho Säämäjärvi, Särkkä Timo Tunkua, Tepponen J. —, Urama Huoti Uhtua.

AKS järjesti vielä loppuvuodesta 1923 Tuusulassa "Kansakoulukurssit Karjalan pakolaisille". Ne alkoivat lokakuun 1. päivänä. Kurseille otti osaa parikymmentä pakolaisnuorukaista, jotka olivat Lapuan koulun parhaimmistoa.

Opettajina toimivat Tuusulan kansanopiston johtaja ja johtajatar sekä kaksi tuusulalaista kansakoulunopettajataria. Kansanopisto oli niinkään luovuttanut kaksi tilavaa huonetta kurssilaisille koko lukukauden ajaksi ja järjestänyt karjalaispojille tilaisuuden ottaa osaa kansanopistotyöhön. Niinpä kun kansanopiston lukuvuosi marraskuussa alkoi, kurssilaisista tuli kansanopistolaisia.

Kurssien taloudellisesta puolesta vastasi AKS, jolle Itä-Karjalan Avustuskeskus oli lahjoittanut tätä tarkoitusta varten elintarpeita.

Osa II Lapuan koulu karjalaispakolaisille

Karjalaispakolaisten koulutus Hyrynsalmella osoittautui mm. sopivien majoitustilojen ja opettajavoimien puutteen takia hankalaksi. Siksi ryhdyttiin jo kevään 1922 kuluessa etsimään uutta koulutuspaikkaa. Paikkakunnan muuttamisen syyksi Kosola sanoo muistelmissaan myös sen, että rajaseutu katsottiin liian vaaralliseksi. Eri vaihtoehdoista soveliaimmaksi osoittautui Lapua, Kosolan kotikunta.

Varoja toimintaan saatiin paitsi yksityisinä lahjoituksina myös Itä-Karjalan Avustuskeskukselta. 1) Se oli vuodenvaihteessa 1921-22 organisoinut laajan kansalaiskeräyksen Karjalan vapaustaistelujen tukemiseksi ja pakolaisten auttamiseksi. Näitä varoja, mm. runsaasti viljaa, oli vielä varastoituna Pohjanmaalla.

Lapuan koulu karjalaispakolaisille aloitti kesäkuun 1. pnä 1922. Se toimi I-K: Avustuskeskuksen taloudellisella tuella ja sen valvonnassa. Koulua varten oli laadittu tarkat ohjesäännöt, joissa määriteltiin yksityiskohtaisesti koulun johtajan, harjoituspäällikön ja talouspäällikön tehtävät ja velvollisuudet.

Johtajalla oli työssään apuna paikallisista vaikuttajista ja luottamusmiehistä koottu johtokunta. Siihen kuuluivat M. Malkamäki, Vihtori Kosola (puheenjohtajana) ja Kustaa Tiitu; viime mainittu toimi myös koulun talouspäällikkönä. Johtokunnalla oli kuitenkin vain neuvoa-antava merkitys; asioista päätti johtaja, joka oli suoraan keskuksen alainen.

Kursseja järjestettiin kaksi, joista ensimmäisellä johtajana oli luutnantti Hallamaa, 2) toisella siviilimies, Lapuan yhteiskoulun rehtori, reservin luutnantti H. A. Riipinen ja hänen rinnallaan sotilasohjaajana luutnantti Lahja Veijola. Ensimmäisen

Lapuan harjoituskoulun johtokunta. Vasemmalta Kustaa Tiitu, Aukusti Antila, Matti Malkamäki ja pj. Vihtori Kosola.

mäisen kurssin (1.6.-1.9.1922) kesto oli kolme kuukautta, toisen kurssin (1.10.1922-31.3.1923) kuusi kuukautta.

Kurssin läpikäyneet oppilaat saivat kaksi todistusta. Toinen oli alipäällystökurssilta, ja sisälsi arvosanat seuraavista aiheista: kenttäpalvelus, komennus- ja johtotaito, konekiväärioppi, maasto-oppi, ase- ja ampumaoppi sekä sisäpalvelus. Toinen todistus annettiin kansakoulukurssista. Siinä todettiin oppilaan suorittaneen 6-kuukautisen kansanopistojen ohjelmalla toimivan kansakoulun oppimäärän ja että "opettajakunta on toimeenpantujen tutkintojen perusteella arvostellut hänen omaavan suomalaisen ylemmän kansakoulun oppimäärää vastaavat tiedot.

Mainittakoon, että sotilastodistukset ja niihin liittyvät ylenykset alistettiin Karjalan Keskushallituksen hyväksyttäväksi.

Koulun oppilaille ja koko henkilökunnalle maksettiin palkkaa, jonka suuruus riippui sotilasarvosta ja virka-asemasta. Palkka maksettiin kaksi kertaa kuukaudessa.

Lapuan koulun palkkatilasto:

Koulun johtaja	2 650 mk	kuukaudessa
Upseeri	1 900 mk	
Taloudenhoitaja	1 500 mk	
Sotilasohjaaja	1 300 mk	
Vääpeli	600 mk	
Varusmestari	500 mk	
Alikersantti	100 mk	
Korpraali	60 mk	
Sotilas	30 mk	

Molemmilla kursseilla oli keskimäärin 100 oppilasta, joista lähes puolet oli ollut jo Hallan harjoituskoulussa. Oppilaiden värväyksestä huolehtivat AKS sekä avustuskeskuksen aktiiviset toimihenkilöt, mm. Kosola. Ensimmäisen kurssin osalta ei vaikeuksia juuri ilmennyt, mutta syksyllä toista kurssia koottaessa oppilaiden saamisessa oli jo ongelmia.

Värväajien lähettämistä raporteista käy ilmi mm. seuraavat syyt: monet pakolaisnuoret olivat jo saaneet työpaikan, perheelliset eivät halunneet jättää perhettään, osa miehistä kierteli laukunkannossa ja lisäksi ensimmäisen kurssin kovaksi kerrottu kuri vieroitti uusia tulokkaita.

Eräs ahkerimmista värväreistä oli Nikolai Kyöttinen; hän kierteli hyvällä menestyksellä monissa pitäjissä. Juho Kujola hankki oppilaita mm. Suistamon heimojuhliilta. AKS löysi 26 ehdokasta; Iisalmen puolesta värväystä hoiti Viena Pantsu; hän lähetti kymmenen ehdokkaan nimiluettelon, joista osa tulikin Lapualle.

Mikko Markoff, Rukajärvi
 Ville Semenoff, Vuokkiniemi
 Ville Kirjanoff, Tunkua
 Otto Filatoff, Tunkua
 Makko Vasiljeff, Voijärvi
 Heikki Marttinen, Voijärvi
 Matti Anikin, Suikujärvi
 Lazari Antipin, Voijärvi
 Matti Särkkä, Tunkua
 Alekski Martinoff, Voijärvi
 Lassi Iivonen, Vuokkiniemi
 Vasili Malinen, Vuokkiniemi
 Heikki Jalagin, Tunkua

Muutamia halukkaita ilmoitti myös Länsi-Teiskon suojeluskunta. Avustuskeskuksen tehtäväksi jäi karsinta. – Kouluun tulijat saivat rautatieliipun Lapuan asemalle sekä muutaman päivän päivärahaa.

Miehistö oli majoitettu kahteen paikkaan, pääosa pitäjän rippikoulutaloon, ja alipäällystö kolmeen paikkaan. Tässä suhteessa tilanne ei ollut siis paljonkaan parempi kuin Hyrynsalmella. Harjoituskenttä sijaitsi kilometrin päässä majoituspaikoista, joten edestakaisiin matkoihin kului hukka-aikaa, kuten

Lapuan koulun karjalaispojat harjoituksissa.

II-kurssin johtaja Riipinen kuukausikertomuksessaan huomauttaa.

Loka-marraskuussa tilanne kävi todella tukalaksi, kun seurakunta tarvitsi tilansa rippikoulun pitoon. Pojat majoitettiin tilapäisesti Kosolan talosta vuokrattuihin kahteen kamariin.

Avustuskeskuksen vahvistaman opetussuunnitelman mukaisesti kansalaisopetusta oli päivittäin 3 tuntia ja sotilasopetusta 3,5 tuntia paitsi lauantaisin sekä voimistelua, urheilua ja laulua päivittäin noin 2,5 tuntia.

Kansalaisopetuksen oppitunnit pidettiin aamuisin klo 7-8 ja iltapäivisin klo 4-6. Opetusaineina olivat historia, maantiede, laskento, suomen kieli / sisälukua Maamme-kirjasta, luettu selitetty, kysely sekä sovitettu Karjalan oloihin; kielioppi ja oikeinkirjoitussoppia myös vähäsen.

Sotilasharjoitukset järjestettiin puolenpäivän jälkeen. Opetuksen rungon muodostivat kenttäpalvelus, komennus- ja johtamistaito, konekiväärioppi, maasto-oppi, ase- ja ampumapoppi sekä sisäpalvelus. Näistä tuli arvosana aikanaan päästötodistukseen.

Pohtiessaan oppilaiden edistymistä kansalaistaitojen eri aiheissa johtaja Riipinen kiittää heidän käytöstään ja kirjoittaa:

”Iltapäivätunneilla on joskus raskaampien harjoitusten jälkeen ollut väsymystä huomattavissa, kun taas aamutunneilla ovat pojat sangen virkeitä ja vastaanottavaisia. Vastaamaan edellisellä tunnilla esitetyn johdosta tehtyihin kysymyksiin ovat useat oppilaat haluttomia. Tämä johtunee siitä, että suomen kieli luistaa vielä useilta vaikeasti ja vastaanamaan karjalan kielellä he näyttävät olevan haluttomia. Kuitenkin luulen, että pojat omivat opetuksesta paljon enemmän kuin vastausten perusteella luulisi, sillä esim. laskennossa, jossa vastaukset ovat lyhyitä, usein vain numeroita, he selviytyvät hyvin.

I-K:n Avustuskeskus valvoi toimintaa

Ohjesäännön mukaan koulun johtajan tuli lähettää avustuskeskukselle kuukausittain toimintakertomus sekä harjoituspäällikön ja talouspäällikön selostukset omilta toimialoiltaan.

Avustuskeskus valvoi toimintaa tarkasti ja näyttää herkästi puuttuneen huomautuksin varsinkin talousasioiden hoitoon. Esim. kesäkuussa 1922 talouspäällikkö sai selvittää, kuinka oli ymmärrettävissä, että tileissä esiintyy kolmen hevosen kengitys, kun koulun muonitukseen kuuluu vain kaksi hevosta. Samassa kirjelmässä oli myös moitteita tuhlaavaisuudesta: ”Menosääntöön merkitty liha tarkoittaa tietenkin tavallista raavaanlihaa, kuten jo hinta-arviostakin voi päätellä eikä suinkaan mitään kallista lampaanlihaa enempää kuin makkaraakaan, joita siis vastaisuudessa ei pidä ostaa”.

Lapuan koulun ylläpitäminen maksoi verraten paljon, joten taloudenpitoon oli syytä kiinnittääkin huomiota. Osa kuluista oli tarkoitus kattaa myymällä Lapualla varastoitua keräysviljaa. Viljan hinta laski kuitenkin loppukesästä 1922 sangen alhaalle, mikä seikka sotki ennalta laadittua talousarviota.

Itä-Karjalan Avustuskeskuksen arkistossa on mm. johtajan kuukausikertomuksia tallella II-kurssin osalta kolme. Niistä saa monipuolisen kuvan Lapuan koulun toiminnasta. Seuraavassa näytteenä joulukuun 1922 kuukausikertomus (II-kurssin kolmas kuukausi):

Kuukausikertomus joulukuulta 1922

Kolmas kuukausi koulun toiminnassa on kulunut säännöllisessä työssä kuten edellisinkin. Mitään suurempaa muutosta ei opetussuunnitelmassa ole tapahtunut. Kansalaisopetusta on sen verran lisätty, että alipäällystökurssilla olevat seuraavat kahtena päivänä, tiistaina ja torstaina klo 4-6 kansalaisopetusta. Uusina oppiaineina ovat olleet mittausoppi torstaisin klo 4-5 ja maatalousoppi tiistaisin klo 4-6.

Opettajavoimissa ja päällystössä on tapahtunut seuraavat, osaksi väliaikaiset muutokset. Neiti Kiviniemen ollessa kotoaan joululoman aikana on hänen tuntejaan hoitanut alakansakoulunopettaja nti Nummi. Väapeli J. Suomelan erottua kuukauden alussa koulun palveluksesta on väapelin tointa hoitanut joukkueenjohtaja V. Javanainen ja hän jääkin edelleen tähän virkaan. Joukkueenjohtajaksi hänen tilalleen on luutnantti Ve-

jola ottanut palvelukseen 27.12 vänrikki Mauno Raappanan Oulusta.

Edistymisestä on vaikea sanoa mitään varmaa. Oppilasaines, vaikka onkin nyt jaettuna oikeastaan kolmeen luokkaan, on niin erilaisella kehitystasolla. Kansalaisopetusta ehkäisee myöskin se, että kaikki edistyneimmät ja etevimmät oppilaat aina siirtyvät alipäälystökursseille.

Käytös ja mieliala on kuluneen kuukauden aikana ollut keskinkertainen. Rangaistuksia on luutnantti Veijola käyttänyt verraten paljon: arestia, kotiarestia, puiden sahaamista jne. Yksi oppilas erotettiin 27.12 koulusta törkeän tottelemattomuuden ja koulun tavarain myynnin takia. Ulkonainen järjestys kasarmeissa on mielestäni nyt, kun miehistö sai hyllyt, paljon parantunut. Varasto on myös vihdoinkin lopullisesti järjestetty ja inventoitu.

27.12 ylennettiin komppanian käskyllä n:o 1 kersanteiksi 3, alikersanteiksi 2, korpraaleiksi 8 ja kokeilaiksi kaikki alokkaat. Kaikki korotetut paitsi kokeilaat oli luutnantti Veijola kutsunut samana luokseen kahville.

Yhdessä koulun johtokunnan kanssa tekemääni avustusanomukseen kouluhallitukselta ei ole vielä tullut vastausta. Vastausta ei liioin ole tullut siihen pyyntöön, jolla anoimme pukuavustusta Valtion pakolaisavustuskeskukselta Viipurista. Koulumme johtokunnan jäsen maanvilj. Malkamäki käydessään kouluhallituksessa oli nimittäin kuullut, ettemme saa sieltä pyytämääme pukuavustusta - muihin menoihin rahaa oli lupailtu - ja sen vuoksi käännymme tri Engelbergin kehoituksesta pukuavustuspyyntöllä Viipuriin.

6.12 Suomen itsenäisyyspäivänä kävi koulumme yhdessä Lapuan suojeluskunnan kanssa tšekäläisellä sankaripatsaalla ja vuoden 1808 Lapuan taistelun muistomerkillä. Molemmilla patsailla suoritettiin kunnianteko, myöskin oli lyhyt ohjelma / laulua, lausuntaa, puhe. Illalla saimme kutsun nuorisoseuran talolle juhlaillamaan, jossa oli erittäin arvokas ohjelma.

Päivä jätti varmaan poikiemme mieleen syvän ja vakavan muiston siitä, kuinka itsenäisyydellemme osataan antaa arvoa ja kuinka sen saavuttamisen muistot sytyttävät mielet Suomen maaseudullakin.

Joulun vietto koulullamme oli melkeinpä suuremoinen. Lahjoja, jotka tšekäläiset Lotta-Svärdit paketeerasivat, oli kertynyt runsaasti: yhteiskoululaiset olivat keränneet noin 60 lahjaa ja hieman rahaa, Hankoniemestä ja muualta tuli myös runsaasti paketteja.

23. päivän illalla olivat sitten Lapuan lotat järjestäneet kuusijuhlan yhteiskoululla runsaine ohjelmineen, joulupukeineen, kahveineen ja riisipuuroineen. Ohjelmassa oli joulu-puhe (nti Forsman), soittoa, yksinlaulua, joulukertomus jne.

Pyhiksi keräsin Lapuan kauppiailta riisiryyniä n. 10 kiloa joulupuuroksi ja Lapuan naisyhdistyksen nuorten osasto lahjoitti 5 kiloa voita sekä 60 litraa maitoa, neljä koria limonaadia ja tupakkaa oli ylenmäärin. Koulun puolesta leivottiin vehnä-leipää.

Lapua, 6.1.1923

H.A.Riipinen

Lapuan koulun II-kurssi 1922-23

Nimiluettelo:

Ahonen Antti, —, — suutari

Ahonen Pekka Tunkua, —

Ahonen Jaakko Kiimasjärvi, synt. 25.3.1905

Ahonen Ville Uhtua, synt. 30.4.1902 (ent. Jankkujeff)

Alanko Heikki Tunkua, —

Anikin Matti Suikujärvi, —, hevosties

Askola Simo Munjärvi, synt. 3.2.1900, alikersantti (ent. Semenoff)

Barantseff Simo Säämäjärvi, synt. 17.3.1901

Bogdanoff Iisakki Vuokkiniemi, synt. 30.5.1898

Feodorofz Mikko Mäntyselkä, synt. 1.9.1901

Filatoff Otto Tunkua, synt. 15.4.1901 (Lampinen)

Fotanoff Otto Mäntyselkä, —

Fuofainen Antti Mäntyselkä, synt. 17.3.1900 (Hirvas Antti)

Gerojeff Teppo Kontupohja, synt. 2.10.1897

Haapamäki Kustaa Oulanka, synt. 5.9.1900 alikersantti (ent. Andronoff)

Haaparanta Mikko Tunkua, synt. 26.3.1900 (ent. Mironoff)

Hattunen Martti Voijärvi, synt. 3.5.1902

Heikkinen Antti Maaselkä, synt. 1.2.1898 alikersantti (ent. Anikin)

Heikkinen Paavo Jyskyjärvi, synt. 1.6.1903 (ent. Hundreff)

Herranen Mikko, —, — kokin apulainen

Hiljanen Juho Tunkua, synt. 26.4.1902

Jaakkola Jaakko Tunkua, synt. 21.3.1902

Jaakkonen Santeri Tunkua, synt. 10.9.1904 (ent. Jakowleff)

Jakoljeff Risto Tunkua, synt. 18.9.1901

Jarkku Sergei Alavoinen, synt. 21.9.1902

Jekulainen Juho Tunkua, synt. 22.10.1900 (ent. Kusejeff)

Jokiranta Luukas Uhtua, synt. 25.11.1897 (ent. Andronoff)

Kallio Simo Uhtua, synt. 13.9.1905

Karjalainen Juho Suikujärvi, synt. 14.9.1902 alikersantti (ent. Popoff)

Kanerva Ville Voijärvi, synt. 17.3.1905

Karjunen Ville Repola, synt. 29.2.1898

Keskisarkkä Timo Tunkua, synt. 22.1.1903

Kivelä Makko Voijärvi, synt. 20.7.1903

Kivelä Vasili Vuokkiniemi, synt. 25.6.1897

Kiviniemi Jaakko Kiestinki, synt. 5.7.1902 alikersantti

Kiviniemi Taneli Voijärvi, synt. 11.12.1898

Koivu Yrjö Voijärvi, synt. 15.8.1905 (ent. Klementjeff)

Kokkonen Pekka Voijärvi, synt. 22.2.1889 (ent. Semenoff)

Kotijoki Risto Vitsataipale, synt. 15.12.1903 (ent. Saveljeff)

Kotiniemi Matti Kiestinki, synt. 28.3.1904

Lapuan koulu karjalaispakolaisille. Vas. Paananen, Antila, Kosola, Tiitu, Riipinen, Weijola, Laine ja Javanainen.

Kullakko Heikki Tunkua, synt. 8.6.1897
 Käkelä Janne, —, — (karkasi)
 Lehto Antti Uhtua, synt. 28.8.1899
 Liete Klemetti Oulanka, synt. 15.12.1904 kersantti (ent. Timijeff)
 Luoto Simo, —, synt. 15.4.1900
 Maksimainen Juho Rukajärvi, synt. 8.8.1899 (ent. Maksimoff)
 Malinen Aleks, —, — (erotettu)
 Malinen Vasili Vuokkiniemi, —
 Manninen Vasili Munjärvi, synt. 22.1.1903 (ent. Saikoff)
 Markkinen Mikko, —, — (ent. Popoff)
 Marttinen Aleks Voijärvi, synt. 25.10.1900
 Marttinen Heikki Voijärvi, —
 Matkaniemi Roope Oulanka, synt. 15.9.1902
 Miinin Antti Nekkula, synt. 3.8.1901
 Mironoff Yrjö Tunkua, synt. 17.4.1898
 Mitronen Sergei Tunkua, synt. 7.10.1901
 Mokkinen Juho Suikujärvi, synt. 10.6.1903
 Muntti Juho Jyskyjärvi, synt. 7.7.1902 kersantti (ent. Muntjef)
 Mäkelä Antti Uhtua, synt. 16.8.1900 vääpeli
 Mänty Nikolai Vuokkiniemi, synt. 10.6.1892 (ent. Torvijeff)
 Niemi Vasili Vuokkiniemi, —
 Näkönen Santeri Aunus, synt. 19.4.1899 (ent. Visujeff)
 Orkko Jaakko Tunkua, synt. 26.1.1900
 Paavola Heikki Jyskyjärvi, synt. 27.6.1904
 Paavonen Risto Jyskyjärvi, synt. 20.8.1904
 Pappinen Juho Paanajärvi, synt. 27.2.1898
 Peltonen Ville Pyhäjärvi, — (ent. Rungejef)
 Pihlaja Aleks Uhtua, synt. 8.7.1904
 Pikkarainen Vasili Kiestinki, synt. 1.1.1905 (ent. Dimitrijef)
 Porajärvi Aleks Porajärvi, synt. 7.3.1904
 Prikaleff Petter Riipuskala, synt. 12.7.1903
 Pääkkönen Hippo Kiestinki, — (karkasi)
 Rautasuo Ville Tunkua, — (erotettu)
 Rahunen Risto Voijärvi, synt. 10.1.1893
 Remsu Pekka Vuokkiniemi, synt. 8.4.1904
 Saikoff Timo Tunkua, synt. 30.3.1904
 Samsonoff Juho Säämäjärvi, synt. 10.2.1901
 Samsonoff Jussi Kiimasjärvi, —
 Savinainen Paavo Tiutia, synt. 10.2.1904

Spiridonoff Heikki Mäntyselkä, synt. 17.2.1898
 Sulosallo Janne Kiestinki, —
 Sulosallo Ville Kiestinki, — kersantti
 Säkkinen Juho, —, —
 Särkkä Matti Tunkua, synt. 11.8.1902
 Tepponen Juho Mäntyselkä, synt. 27.7.1903
 Tervo Mikko Uhtua, synt. 3.12.1904
 Tikanoja Niilo Uhtua, synt. — 1904
 Timonen Vasili Uhtua, —
 Tyynelä Iivo Uhtua, —
 Urama Huoti Uhtua, synt. 13.12.1901 (ent. Tichanoff)
 Vesa Juho Tunkua, synt. 12.11.1898 (ent. Ivanoff)
 Vihtasaari Elias Suikujärvi, — kokki
 Väinölä Risto Vuokkiniemi, synt. 15.12.1901
 - Yht. 93

Kotipitäjän mukaan:

Tunkua 18, Voijärvi 9, Uhtua 10, Vuokkiniemi 7, Oulanka 4, Kiimasjärvi 3, Mäntyselkä 5, Jyskyjärvi 3, Kiestinki 6, Suikujärvi 4, Säämäjärvi 3, Munjärvi 2, Kontupohja 1, Rukajärvi 1, Repola 1, Porajärvi 1, Vitsataipale 1, Maaselkä 1, Riipuskala 1, Paanajärvi 1, Alavoinen 1, Njekkula 1, Aunus 1, Pyhäjärvi 1 (tieto puuttuu 7 kohdalla)
 Oppilaita oli Vienasta 59, Aunuksesta 24.
 21 näistä jätti kurssin kesken; suurin osa meni kansanopistoon, kaksi karkasi ja kaksi erotettiin.

II-kurssin päätyttyä suoritettiin seuraavat ylennykset:

+ Vääpeliiksi:

Askola Simo, Haapamäki Kustaa, Karjalainen Juho, Kokkonen Pekka, Liete Klemetti, Muntti Juho, Mäkelä Antti.

+ Kersantiksi:

Haaparanta Mikko, Heikkinen Antti, Jarkku Sergei, Jekulainen Juho, Kiviniemi Taneli, Maksimainen Juho, Näkönen Santeri, Orkko Jaakko, Peltonen Vasili, Prikaleff Petter, Urama Huoti, Vesa Juho.

+ Alikersantiksi:

Ahonen Jaakko, Ahonen Ville, Barentseff Simo, Feodoroff Mikko, Fotanoff Otto, Fuofainen Antti, Gerojef Teppo, Hattunen Martti, Heikkinen Pekka, Hiljanen Juho, Jaakkonen San-

teri, Jokiranta Luukas, Kanerva Ville, Kallio Simo, Keskiärkä Timo, Kivelä Makko, Koivu Yrjö, Manninen Vasili, Matkaniemi Roope, Mitronen Sergei, Mokkinen Juho, Pihlaja Aleks, Porajärvi Aleks, Rahunen Risto, Remsu Pekka, Samsonoff Juho, Savinainen Paavo, Spiridonoff Heikki, Särkkä Matti, Väinölä Risto.

+ Korpraaliksi:

Bogdanoff Iisakki, Filatoff Otto, Jakoljeff Risto, Karjunen Ville, Kotiniemi Matti, Kivelä Vasili, Luoto Simo, Marttinen Aleks, Mänty Niilo, Pappinen Juho, Paavonen Risto, Saikoff Timo, Tervo Mikko.

(Lapuan koulu karjalaispakolaisille: ylennysehdotus Karjalan keskushallitukselle 3.4.1923)

Lapuan koulussa oli erilaisissa taloustehtävissä myös karjalaisneitosia:

Iivonen Olga, Uhtua, pyykkäri
Iivonen Sofia, Uhtua, pyykkäri
Jaakkonen Martta, Uhtua, pyykkäri
Kullakkö Domna, pyykkäri
Mikkonen Maire, Uhtua
Nieminen Maiju, Uhtua, kokki
Rinne Iida
Puolanen Olga, Uhtua, pyykkäri
Siikonen Mari, Uhtua, kokki
Timonen Iida, leipuri
Timonen Natalia, leipuri
Vihtasaari Hanna, kokki

I-kurssin oppilaista ei ole vastaavanlaista luetteloa. Jos tarkastellaan listaa, joihin on merkitty puolikuukausittain maksetut palkkiot (päivärahat), käy ilmi, että harjoituskomppanian upseeristo (vääpelistä alkaen) pois lukien sisältää 57 nimeä. Vertaamalla näitä nimiä II-kurssin nimiluetteloon voidaan todeta, että 29 miestä kävi vain I-kurssin, osa myös II-kurssin.

Vain Lapuan I-kurssin käyneet:

Iivonen V., Haukka M., Kaiskunen Risto, Kivakka M., Kivikko Lunka, Kokkonen J., Kokkovaara J., Kontu Santeri, Kotijärvi V., Kunnas A., Kuusiniemi J., Laukkanen Mikko, Leikkanen (?) J., Leppä P., Loskin J., Miinin Risto, Pitkäniemi Paavo, Puomalainen M., Rintelä O., Ristisaari S., Ruokonen K., Ryhjäniemi J., Siirtola M., Timonen J., Töllonen J., Virtanen R. - Yhteensä 26

Kurssilaiset näyttävät tulleen hyvin toimeen paikallisten asukkaiden kanssa. Mainittavia rettelöitä ei sattunut. Kerran sattui yöllinen kahakka, jossa vartiomiehen kimppuun hyökättiin, mutta tutkimuksissa kävi ilmi, että kyseessä oli juopuneiden päänäpistö; poliittisia vaikutteita ei todettu.

Ulkoministeriö vaati selvitystä

Kommunistilehtien hampaissa Lapuan koulu oli aika-ajoin. Tähän ei paljontaan huomiota kiinnitetty. Vakavampi asia sensijaan oli tammikuussa 1923 läänin maaherran kautta tullut ulkoministeriön kysely, jossa vaadittiin pikaista selvitystä koulun toiminnasta ja eräistä siihen liittyvistä seikoista. Tiedot oli toimitettava jo seuraavaksi aamuksi.

Kosola ja Riipinen kokoontuivat neuvottelemaan. Ajatus mahdollisesta puolueettomasta tarkastuksesta koulussa tuntui sangen epämiellyttävältä. Niinpä he toimittivat maaherra Bruno Sarlinille, joka sattumoisin oli Riipisen koulutoveri, "sarvetto-man ja hampaattoman" vastausehdotuksensa ulkoministeri Vennolalle lähetettäväksi. Siinä sanottiin mm. seuraavaa:

"Lapualle sijoitetulle Karjalan pakolaispojille annettiin kansalaisopetuksen alkeita kansanopistojen tapaan johtajana yhteiskoulun rehtori H. A. Riipinen. Pojat asuvat sisäoppilaina kasarmimaisesti kuten kansanopistoissa ja voimistelun sekä urheilun ohella lienee heidän mielikseen paikallisen suojeluskun-

nan toimesta opetettu hieman suojeluskuntalais-alkeita kuten kaikissa lapualaisissa kouluissa; Karhumäen kansanopistossa, yhteiskoulussa ja maanviljelyslyseossa. Koulua ylläpitää paikallinen eteläpohjalainen väestö v. 1921 keräämillään varoilla ja oppilaita on vain muutama kymmenen, joten ei luulisi tällaisen joukon herättävän levottomuutta suuressa Neuvostovenäjässä". - Mitä maaherra Sarlin ulkoministeriöön raportoi, ei ole tiedossa. - SAKARI VUORISTO

1) Kosola mainitsee muistelmissaan, että Lapuan koulu nautti avustusta Karjalan Vapaussodan Keskustoimikunnalta.

- Itä-Karjalan Avustuskeskus perustettiin alkuvuodesta 1922 organisoimaan maanlaajuinen avustustoiminta Karjalan vapaustaistelun tukemiseksi. Järjestön kotipaikkana oli Helsinki ja johtajana Väinö Ingman. Lehdistöissä julkaistun vetoomuksen allekirjoitti puolensataa julkisuuden henkilöä mm. Kai Donner, Heikki Renvall, Eino Suolahti, Kaarlo Castren, Yrjö Koskelainen jne. Eri puolille maata järjestettiin piiritoimikunnat ja niille alaosastot. Keräys onnistui hyvin, mutta Karjalan nousun päätyttyä varoja ja tarvikkeita jäi runsaasti varastoihin eri paikkakunnille.

Lapuan koulun yhteydessä Itä-Karjalan Avustuskeskuksen rooli jää hämäräksi ja salaperäiseksi, vaikka se näyttää olleen koko toiminnan organisoija. Kirjeenvaihdossa tulee esille vain yksi nimi, kapteeni J. W. Snellman; hän oli avustuskeskuksen toimitusjohtaja.

2) Kosolan mukaan Kurri-niminen mies, joka käytti salanimeä Hallamaa.

Lähteitä:

Itä-Karjalan Avustuskeskuksen arkisto (Sota-arkistossa)

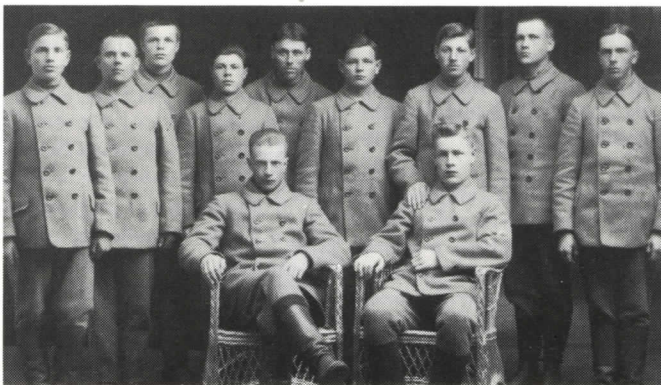
Heimosota-arkisto (Kuisma)(Sota-arkistossa)

Paavo Ahavan kokoelma (Kansallisarkistossa)

AKS:n arkistoina (Kansallisarkistossa)

Karjalan Sivistysseuran arkisto; pöytäkirjat Suomen Heimo vsk. 1923-24

Kosola Vihtori: Viimeistä piirtoa myöten, 1934

Lapuan harjoituskoulun mieskuoro.

Keskellä Lapuan harjoituskoulun I kurssin johtaja luutnantti Hallamaa ja adjutantti, vääpeli Bäck sekä kurssilaiset Laukkanen, Piri ja Sulosalu.